

UOT: 635.9

LONICERA L. CİNSİNƏ AİD BƏZİ NÖVLƏRİN ABŞERON ŞƏRAİTİNDƏ TOXUMLA ÇOXALDILMASI

Aysel Süleyman qızı Zeynallı

Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyinin Dendrologiya İnstitutu

E-mail: ayselzeynally@gmail.com

Tədqiqat işində təbii floradan yığılmış və ilk dəfə olaraq Rusiya, Ukrayna və Latviya botanika bağlarından mübadilə əsasında gətirilmiş doqquzdon növlərinin (Lonicera bracteolaris Boiss. & Buhse, Lonicera caprifolium L., Lonicera chrysantha Turcz. ex Ledeb., Lonicera caucasica Pall., Lonicera fragrantissima Lindl. & Paxton, Lonicera prolifera (Kirchner) Booth ex Rehder., Lonicera iberica Bieb., Lonicera japonica Thunb., Lonicera versicaria Kom, Lonicera maackii (Rupr.) Herd., Lonicera maximowiczii (Rupr.) Regel., Lonicera tatarica L., Lonicera xylostemum L., Lonicera nigra) toxumlarının Abşeron şəraitində laboratoriyada çoxaldılması öyrənilmişdir.

Tədqiqatın gedişatında məlum olmuşdur ki, toxumların lazımi şəraitdə saxlanması, dezinfeksiya və müxtəlif stratifikasiya üsulları ilə toxumların cücərmə qabiliyyətinin kəskin artmasına səbəb olmuşdur. Beləliklə, introduksiya olunmuş doqquzdon növlərinin çoxaldılması və dekorativ məqsədlə yaşıllaşdırmada tətbiq olunması məqsəduyğundur. Onların dekorativliyindən demək olar ki, bütün vegetasiya dövründə istifadə olunur. Bu növlərinin zərif tumurcuqları, ağ, çəhrayı, sarı, qırmızı və bənövşəyi qədər müxtəlif rəngli çiçəkləri, müxtəlif ölçülü yarpaqları bütün bu dekorativ keyfiyyətləri insanları cəlb edir. Çiçəkləmə və meyvəvermə zamanı isə xüsusilə dekorativ görünürlər.

Açar sözlər: stratifikasiya, yaşıllaşdırma, introduksiya, dekorativ bitkilər, landşaft memarlığı

GİRİŞ

Doqquzdon növləri əsasən, şimal yarımkürəsinin mülayim və subtropik bölgələrində yayılmışdır. Əksər növlər Avrasiyanın və Şimali Amerikanın enliyarpaqlı, iynəyarpaqlı, qarışıq və dağ meşələrinin kolluqlarında bitir, bəzi növlərə cənub-şərqi Asiyanın tropik meşələrində rast gəlinir. Doqquzdon cinsin dünya florasında 200 növü məlumdur. Müxtəlif ölkələrin botanika müəssisələrinin dendroloji kolleksiyalarında 140-a yaxın növ becərilir. Həmin növlərin 20-30 növü geniş yayılmışdır.

Cinsin adı alman riyaziyyatçısı, fiziki və botanikçisi Adam Loniceranın (1528-1586) şərəfinə adlandırılmışdır. Doqquzdonun əksəriyyəti balverən bitkilərdir [1]. Çiçəklər kifayət qədər gözəl görünüşlü, ikicinsli, müntəzəm və ya qeyri-müntəzəmdir. Əksəriyyətinin iki dodaqlı tacı vardır. Qeyri-bərabər boruşəkilli tac beş hissəyə bölünmüşdür, yumurtalıq iki dodaqlıdır, tacın borusunda beş erkəkciq və uzun bir dişicik vardır. Meyvələr giləmeyvədir, sərbəst və bitişik halda yerləşərək, qara, sarı, narıncı və ya qırmızı rəngdədir.

Tədqiqat olunan doqquzdon növləri öz bioloji xüsusiyyətləri (bitki çətirinin forma və ölçüləri, yarpaqların ölçü və sıxlığı, çiçəklərin rəngi və qoxusu, meyvələrinin forma və parlaq rəngləri) ilə çox dekorativ olub, perspektivli olduğuna görə arzu olunan əkin materialıdır:

Lonicera bracteolaris- Hündürlüyü 100-250 sm düz dayanan koldur. Yarpaqların uzunluğu 1,8-4,2 sm, sərt, uzunsov-yumurtavari və ya uzunsov-ellipsvaridir. Çiçəkləri cavan budaqların aşağı yarpaqlarının qoltuqlarında cüt-cüt yerləşir. Çiçəkaltlıqları lansetvari, uzunluğu 0,6-1,1 sm-dir. Çiçək tacının uzunluğu 2,2 sm, sarımtıl-ağ rənglidir, çiçək borucuğun içərisi tükcüklüdür. Meyvələri qırmızı rəngli olub, sferik formalıdır.

Lonicera caprifolium- Sarmaşan və ya sürünən koldur, 6-8 m-dək uzana bilir. Yarpaqları uzunluğu 4-10 sm, ellipsvari və ya enli-ellipsvari, üst tərəfi tünd-yaşıl, alt hissəsi isə yaşılmtıl mavi

rənglidir. Yuxarı yarpaqların 2-3 cütü ellipsvari diskə yığılır. Çiçəkləri sarı-çəhrayı rəngli, oturaqdır. Narıncı-qırmızı giləmeyvələri qısa saplaqlarda sanki yarpağa bitişmişdir.

Lonicera chrysantha- Hündürlüyü 2-4 m-dək olan, şaxələnməmiş, tünd-boz qabığı olan koldur. Yarpaqların uzunluğu 6-10 sm, uzunsov-yumurtavari, tünd-yaşıl rəngli qısa saplaqlıdır. Alt tərəfdən yarpaqları sərt tüklü tüklüdür. Çiçəklərinin rəngi sarı, bal qoxuludur. Meyvələri qırmızı, şarşəkilli, bünövrəsi ilə bitişikdir.

Lonicera fragrantissima- Bitkinin boyu 2-3 m-ə çatan, çox budaqlı, dik qalxan koldur. Yarpaqlar tünd yaşıl rənglidir, onların uzunluğu 8 sm, eni 3,5 sm qədərdir. Çiçəkləri sarımtıl-ağ rəngli, gözəl qoxuludur. Çiçəklərin 1 sm uzunluğunda olub, cüt-cüt yerləşir. Bitki tam yarpaqlamadan əvvəl çiçək tumurcuqları açılır. Meyvələri qırmızı rəngli giləmeyvədir.

Lonicera iberica- Hündürlüyü 1,5-2 m-ə çatan, alçaqboylu, dağınıq çətirli, sarı və ya boz-qəhvəyi qabıqlı koldur. Yarpaqları ürəkşəkilli və ya dairəvi əsaslı, rəngi üstən bozumtul yaşıl, üzəri rərif tükcüklüdür. Çiçəklərin uzunluğu 0,7-1,2 sm, sarımtıl-ağ rəngli, xaricdən zəif tükcüklüdür və ətirli deyil. Giləmeyvələri parlaq qırmızı, hamar, sferik formalı, 0,6 sm uzunluğunda, iki ədədi bir-birinə bitişikdir.

Lonicera japonica- Həmişəyaşıl liandır. Yapon doqquzdonu çox tez böyüyür və çoxlu miqdarda zoğlar əmələ gətirir. Yarpaqları yumurtavari və ya yumurtavari-uzunsov, kənarları uclu olur. Yarpaq ayasının əsası ürək şəklindədir. Yarpaq uzunluğu 3-8 sm, eni 1,5-4,5 sm. Çiçəklər cüt-cüt yerləşir, ağ və sarı rənglidir və şirin vanil qoxuludur. Tacın uzunluğu 3-5 sm-dir. Tacın xarici, zərif tüklərlə örtülüdür. Meyvələri qara rənglidir.

Lonicera korolkowii- Hündürlüyü 3 m olan, yumşaq tüklü, budaqlı, yarpağıtökülən koldur. Yarpaqların uzunluğu 2-3 sm, yumurtashəkilli və ya ellipsvari, ucu biz, mavi-yaşıl rənglidir. Çiçəkləri cüt-cüt yerləşir, açıq çəhrayı rənglidir. Meyvələri şarşəkilli, parlaq narıncı-qırmızı rənglidir.

Lonicera maackii- Kolun hündürlüyü 4m-dir. Yarpaqları tünd-yaşıl rəngli, uzunluğu 5-8 sm, yumurtavari və ya ellipsvarıdır, şaxələnməmiş çətirin diametri 3-4 m-ə çatır. Çiçəkləri ağ rəngli olub, uzunluğu 2 sm-dir. Xarici səthi, xüsusən də boru tüklüdür. Çiçəklər cüt-cüt yerləşir, ağ rəngli çiçəklər sonra sarı və ya solğun rəngə çevrilir. Giləmeyvələri oturaq, şarşəkilli, sərbəstdir, yeməli deyil. Meyvəsi parlaq qırmızı yarışəffaf giləmeyvədir, diametri 2-6 mm-dir.

Lonicera caucasica- Hündürlüyü 3,5 m-ə çatan, dik duran gövdəli, boz qabıqla örtülmüş budaqları olan alçaqboylu koldur. Yarpaqları sadə, lancetvari, çılpaq, dibinə doğru daralmış, bəzən uclu, uzunluğu 8 sm-ə qədərdir. Çiçəkləri yarpaq qoltuğunda cüt və ya dəstə ilə yerləşir, ətirli və nektarlıdır. Kasacığı ağımtıl sarı rənglidir. Meyvələr qara, sferik, cüt-cüt birləşmişdir.

Lonicera tatarica- Hündürlüyü 1,5-2,5 m-ə qədər olan koldur. Gövdəsinin qabığı bozumtul rəngdə olub, tədricən soyulur. Yarpaqları uzunluğu 4-5 sm, yumurtavari və ya neştərvari formada. Çiçəyi yarpaq qoltuğunda cüt-cüt yerləşir, ləçəkləri çəhrayı və ya tünd-çəhrayı rənglidir. Meyvəsi 6-8 mm diametrində, qırmızı-narıncı rəngli, kürəvi formalıdır, yeyilmir, budaqlar üzərində cüt-cüt sərbəst və ya azacıq bitişik halda olur.

Lonicera xylosteum- Hündürlüyü 2,5 m-dək, yarpağıtökülən koldur. Yarpaqlarının uzunluğu 3-7 sm, eni 2-5 sm, qarşı-qarşıya düzülmüş ellipsvari formalıdır. Yarpaq ayasının yuxarı tərəfi tünd-yaşıl, alt tərəfi bozumtul, yumşaq sıx tükcüklərlə örtülüdür. Çiçəkləri yarpaqların qoltuğunda cüt yerləşir. Sarımtıl-ağ çiçək tacının uzunluğu 10-15 mm, zəngvari, içərisi tükcüklüdür. Meyvələri tünd-qırmızı rəngli, şarşəkilli formadadır.

Doqquzdon növləri bir çox arzu olunan tələblərə cavab verən bitkilərdir. Demək olar ki, əksər doqquzdon növləri erkən yazda yarpaq tumurcuqlarının açılması dövründə solğun bitki budaqları arasında öz dekorativliyi ilə seçilir, çünki digər kollardan əvvəl yaşıl yarpaqları açılır. *Çiçəkləmə dövründə təbii formaları külli miqdarda çiçəklərə malik olan bitkilər daha çox tək əkinlərdən istifadə olunur. Onlarda adətən yaxşı meyvə əmələ gətirmə müşahidə olunur. Qrupla əkinlər zamanı əsasən, açıq ərazilərdə üstünlük verilir.*

Yaşıllaşma zamanı doqquzdon növlərindən park və bağların, *istirahət düşərgələrinin* abadlaşdırılmasında, həmçinin landşaft memarlığında da istifadə oluna bilər. Doqquzdon cinsinin sıx kol əmələ gətirən növləri bordurlar və canlı çəpərlərin yaradılmasında mükəmməl bir vasitədir.

MATERIAL VƏ METODLAR

Tədqiqat işində doqquzdon cinsinə aid 15 növün Abşeron şəraitində toxumla çoxaldılması qarşıya məqsəd qoyulmuşdur. Doqquzdon növlərinin toxumları təbii floradan toplanmış meyvələrdən əldə edilmiş və xarici botanika bağlarından mübadilə olunmuşdur. Onların cücərmə faizini artırmaq üçün toxumlar lazımi şəraitdə saxlanılıb, dezinfeksiya edilib və müxtəlif stratifikasiya üsullarından istifadə edilmişdir.

İlk öncə kalium permanqanatın yüzdə bir həlli hazırlanır. Bir qram kalium permanqanat kristal bir litr isti suda həll olunur. Otaq temperaturuna qədər soyudulur. Steril tənəzf ilə bükülmüş seçilmiş doqquzdon toxumları, təxminən 30-40 dəqiqə çəhrayı məhlula batırılır. Bundan sonra toxumlar təmiz su altında yuyulur. Daha sonra stratifikasiya olunur. Stratifikasiya hava şəraitinin süni imitasiyasıdır. Toxumları aşağı, bəzən isə yüksək temperaturda saxlamaqla təbii şəraitə yaxın şəraitin yaradılması prosesi toxumların stratifikasiyasını təmin edilir. Bu prosesin məqsədi toxumların dinclik dövründən çıxmasını sürətləndirmək və onların cücərmə faizinin artmasına səbəb olmaqdır. Stratifikasiyadan keçmiş toxumlar, bir qayda olaraq, daha çox və sağlam cücərtilər verir.

Tədqiqatlar Azərbaycan Respublikasının Elm və Təhsil Nazirliyinin Dendrologiya İnstitutunun "Landşaft memarlığı" laboratoriyası və təcrübə sahəsində aparılmışdır. Tədqiqat işində toxumla çoxaldılma Q.A Firsova [5], V.D. Oqievskiy [3], cücərtilərin morfoloji xüsusiyyətləri İ.T. Vasilçenko [2] metodikaları əsasında öyrənilmişdir. Bununla yanaşı tədqiqatın gedişatında internet sahifələrindən və şəxsi tədqiqatlarımdan istifadə edilmişdir.

NƏTİCƏLƏR VƏ ONLARIN MÜZAKİRƏSİ

Abşeronda təbii florada olan doqquzdon növlərinin meyvələri yetişdikdən dərhal sonra yığılır və yuyulur. Toxumlar meyvə yanlığından təmizlənməlidir. Meyvə yanlığından təmizlənməmiş toxumlar pis cücərir, bəzən demək olar ki cücərmir. Daha sonra su ilə dolu qabda toxumlar yuyulur. Keyfiyyətli toxumlar içərisində su olan qabın dibinə çökür, keyfiyyətsiz olanlar isə yuxarı qalxır. Yuxarı qalxan toxumlar pinset vasitəsi ilə götürülür və atılır (Şəkil 2). Təmizlənmiş və qurudulmuş toxumların 2-3 il cücərmə qabiliyyəti saxlandığı müşahidə edilmişdir. Toxumlar sarı, narıncı, qəhvəyi rəngdə və ölçüləri 0,2-0,6 sm arasında dəyişir (Şəkil 1).

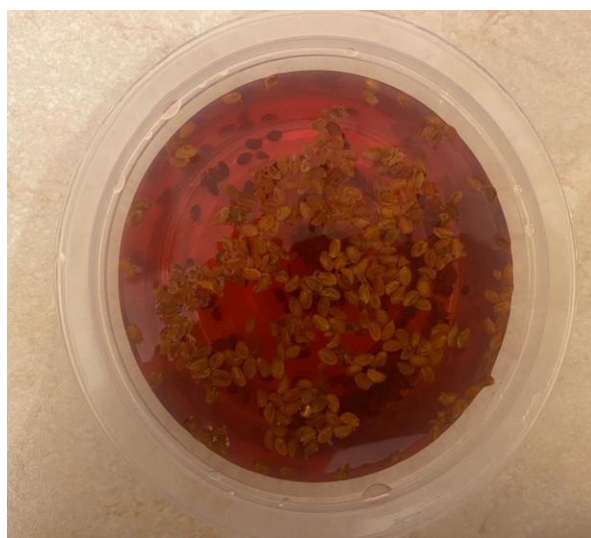
Doqquzdon növlərinin toxumlarının cücərdilməsi zamanı soyuq və isti stratifikasiya və ya onların bir-birini əvəz etməsindən istifadə edilmişdir:

İsti stratifikasiya zamanı toxumların 22-25°C temperaturda yerləşdirilmişdir. Bu öyrənilən növlərin toxumları isti suya qoymaqla əldə edilir. Onları bu vəziyyətdə bir müddət termoslarda saxlamaq lazımdır. Bu üsuldən istifadə edən zaman *Lonicera caucasica*, *Lonicera nigra*, *Lonicera chrysantha*, *Lonicera iberica*, *Lonicera chrysantha*, *Lonicera xylosteum*, *Lonicera prolifera*, *Lonicera versicaria*, *Lonicera maximowiczii* növlərinin toxumları üçün 1 aylıq isti stratifikasiya olduğu zaman toxumların cücərmə faizi xeyli artmışdır.

Soyuq stratifikasiya zamanı toxumların aşağı, lakin müsbət temperaturda saxlanılır. 1 ay müddətində toxumların eyni vaxtda həm soyuq, həm də nəmə məruz qalmasını təmin edirik. Temperatur 2 ilə 5°C arasında olmalıdır. Toxumlar petri çəşkalarında soyuducuda saxlanılır. Həddindən artıq nəmlik olmamasına diqqət etmək lazımdır, bu toxumun cücərməsinə mane ola bilər. *Lonicera xylosteum*, *Lonicera fragrantissima*, *Lonicera bracteolaris*, *Lonicera tatarica* növlərinin toxumlarını 1 aylıq soyuq stratifikasiyası çox yaxşı nəticə verir, toxumların cücərmə faizi kəskin artır.

Şəkil 1. Doqquzdən növlərinin a) *L. prolifera*, b) *L. tatarica*, c) *L. maackii*, ç) *L. caucasica*, d) *L. versicaria*, e) *L. maximowiczii*, ə) *L. iberica*, f) *L. chrysantha*, g) *L. versicaria*, g) *L. nigra* toxumlarının ümumi görünüşü

Şəkil 2. *Lonicera maackii* növünün toxumlarının dezinfeksiya olunması və keyfiyyətsiz toxumların seçilməsi

Lonicera caprifolium, *Lonicera caucasica*, *Lonicera maackii*, *Lonicera korolkowii* növlərinin toxumlarına iki mərhələli stratifikasiya etməklə toxumların cücərmə faizi artırılmışdır.

Toxumlar stratifikasiya olunduqdan sonra hər növdən 50 toxum petri çəşkalarında yerləşdirilmiş, üzəri filtr kağızı ilə örtülmüşdür. Sonradan toxumlar kağız üzərində düzülmüş, üzəri tənziflə örtülmüş və toxumlar xırda gözlü su çiləyən vasitəsi ilə 1-2 gündən bir suvarılmışdır. 6-8 gündən sonra toxumlar şişmiş və 15 gündən sonra toxumların rüşeymlərindən ilkin zərif cücərtilər görünməyə başlamışdır. Bir-birindən kəskin sürətdə fərqlənən müxtəlif bitki növlərinin cücərtiləri

müəyyən cəhətlərdən bir-birinə oxşayır [4]. Doqquzdən növlərinin cücərtiləri ləpəaltı hissəsi əksər hallarda tünd-qırmızı, çəhrayı və ya ağımtıl rəngli morfoloji xüsusiyyətlərə malikdir.

Tədqiq olunan növlərin toxumları rütubətli şəraitdə yaxşı cücərir, qeyd etmək lazımdır ki, toxumların cücərməsi üçün işıqın rolu o qədər də əhəmiyyətli deyil, lakin, ləpəyarpaqları torpağın üzərinə çıxdıqdan sonra xüsusən cücərtilərin inkişaf mərhələlərində işığa olan tələbat xeyli artır. Rüşeymdən inkişaf etmiş ləpəyarpaqları növlərdən asılı olaraq ürəkvari, dairəvi və ya böyrəkvari zərif, yaşılmıtlı və ya açıq çəhrayı, açıq bənövşəyi rəngdə olur. Ləpəyarpaqları şaquli vəziyyətdə olub, üst səthi ilə günəş şüalarına doğru istiqamətlənmişdir, üst səthi ağdır, alt səthi isə açıq bənövşəyidir.

Tədqiqatın gedişatında məlum olmuşdur ki, havanın temperaturu 15-25°C olduqda cücərtilər daha sürətlə böyüməyə başlayır. İlk cücərtilər aprel ayının II ongünlüyündə müşadidə edilmişdir. Cücərtilərdə 5-7 yarpaq əmələ gəldikdə əvvəlcədən hazırlanmış substratla zəngin açıq sahələrə köçürülmüşdür (Şəkil 3). Cücərmiş toxumların əkini üçün içərisində torpaq, qum və torf qarışığında (1:1:1) nisbəti şəklində hazırlanmış substrat olan ləklərə əkilir.

Şəkil 3. Tədqiq olunan doqquzdən növlərinin ümumi görünüşü

Toxumların laboratoriya şəraitində cücərdilməsindən alınmış rəqəmlər cədvəl 1-də verilmişdir. Cədvəldən 1-dən göründüyü kimi, ən yüksək cücərmə *Lonicera bracteolaris*, *Lonicera fragrantissima*, *Lonicera japonica* növündə, ən az *Lonicera korolkowii*, *Lonicera maackii* növlərində müşahidə olmuşdur. Digər növlərdə isə cücərmə faizi 20-66% arasında dəyişilib, aralıq mövqə təşkil edirlər.

Aparılan təcrübələr göstərir ki, Abşeron şəraitində doqquzdən növlərinin toxumları normal rüşeyimli olub, cücərmə qabiliyyətinə malikdirlər. toxumların səpin üçün qələmlə çoxalmadan effektiv olmasa da, yararlı olduğu müəyyən edildi.

Cədvəl 1.

Tədqiq olunan növlərin toxumla çoxaldılmasında cücərmə faizi

N	Növün adı	Toxumların sayı	Səpin tarixi	Toxumların cücərmə tarixi və miqdarı												Faizlə miqdarı	
				07.04	08.04	09.04	10.04	11.04	12.04	13.04	14.04	15.04	16.04	17.04	18.04		19.04
1	<i>L. bracteolaris</i>	50	16. 03	8	9	10	11	15	18	21	22	24	26	27	30	33	66
2	<i>L. caprifolium</i>			1	2	3	4	5	7	9	10	12	13	14	15	16	32
3	<i>L. caucasica</i>			-	1	2	3	4	6	8	9	10	11	13	14	15	30
4	<i>L. chrysantha</i>			3	4	6	7	9	10	11	12	14	15	16	17	19	38
5	<i>L. fragrantissima</i>			5	7	8	10	12	13	15	16	18	24	28	30	32	64
6	<i>L. nigra</i>			2	3	4	5	7	8	9	10	10	11	12	13	16	32
7	<i>L. xylosteum</i>			5	7	10	12	14	17	19	20	21	23	25	26	30	60
8	<i>L. iberica</i>			4	6	7	8	10	11	13	14	14	15	16	18	20	40
9	<i>L. japonica</i>			7	9	12	15	18	21	24	26	27	28	30	31	33	66
10	<i>L. korolkowii</i>			-	-	-	1	3	4	5	6	7	8	9	9	10	20
11	<i>L. maackii</i>			-	2	3	4	4	5	7	8	10	11	12	14	14	28
12	<i>L. tatarica</i>			5	7	10	12	13	15	16	17	20	22	23	25	25	50
13	<i>L. prolifera</i>			1	2	3	5	7	8	10	13	15	16	17	19	20	40
14	<i>L. versicaria</i>			2	3	5	7	9	11	12	13	14	15	16	18	19	38
15	<i>L. maximowiczii</i>			1	3	5	8	10	12	14	16	18	19	21	22	24	48

Birinci vegetasiyanın sonunda bitkilərin hündürlüyü 32-60,5 sm, diametrləri 1-2 sm-ə çatır. Səpilən toxumlardan alınmış cücərilərin böyüməsində substratın böyük rolu vardır. Belə ki, münbit bağ torpağında becərilən bir illik doqquzdon növlərinin Abşeron ərazisində becərilən bir yaşlı doqquzdon növlərinin hündürlüyündən 2 dəfə artıqdır.

İntroduksiya olunmuş bəzi doqquzdon növlərindən həmişəyaşıl və yaxud yarpağını tökən ağaclarla uyğunlaşdıraraq tək-tək və ya qrup şəklində landşaft memarlığında gözəl kompozisiyalar yaratmaq mümkündür. Bəzi növləri isə bördurlar və canlı çəpərlərin yaradılmasında istifadə oluna bilər.

YEKUN NƏTİCƏ

Doqquzdon cinsinin yerli florada olan növlərinin və ilk dəfə xaricdən mübadilə əsasında alınmış növlərin toxumlarının çoxaldılması öyrənilmişdir. Tədqiq olunan növlərin cücərmə qabiliyyətinin kəskin artdığı (20-66%) müşahidə olmuşdur. Səpilən toxumlardan ən yüksək cücərmə *Lonicera bracteolaris*, *Lonicera fragrantissima*, *Lonicera japonica* növlərində, ən az *Lonicera korolkowii*, *Lonicera maackii* növlərində müşahidə olmuşdur. Digər növlər aralıq mövqe təşkil edirlər. Buradan belə nəticəyə gəlmək olar ki, Abşeron şəraitində doqquzdon növlərinin introduksiya olunmuş toxumları müxtəlif üsullarla stratifikasiya edib onların cücərmə faizini artırıb, yaşıllaşmada tətbiq etmək olar.

Doqquzdonun növlərinin müxtəlif yaşıl yarpaqları, zərif tumurcuqları, müxtəlif rəngli çiçəkləri və parlaq meyvələri onları arzu olunan əkin materialına çevirir. Tədqiq olunan doqquzdon növlərinin dekorativliyinə, adaptasiya imkanlarının genişliyinə görə perspektivli olub, Dendrologiya və Botanika İnstitutlarının yaşıllaşdırılmasında istifadə olunur və digər dekorativ bitkilərlə birlikdə daha

gözəl kompozisiyalar yaratmaqla bütövlüklə Abşeron yarımadasının yaşıllaşdırılmasında daha da geniş tətbiq oluna bilər. Bu tip yaşıllıqlar biomüxtəlifliyin artırılmasında mühüm rol oynayır.

ƏDƏBİYYAT

1. Məmmədov, T.S. Azərbaycan dendroflorası / T.S.Məmmədov. – Bakı: Səda, – 2015. – 392 s.
2. Васильченко, И.Т. Всходы деревьев и кустарников / И.Т.Васильченко. М.- Л.АН СССР, – 1960. – 301 с.
3. Огиевский, В.В. Лесные культуры и мелиорации / В.В.Огиевский. – Москва: Лесн. про-сть, – 1974. – 376 с.
4. Тутайуг, В.Х. Битки анотомийасы / В.Х.Тутайуг. – Баку: – 1967. – 286 с.
5. Фирсова, М.К. Методы исследования и оценки качества семян / М.К.Фирсова. – Москва: Сельхозгиз, – 1955. – 376 с.

SOME SPECIES OF THE GENUS *LONICERA* L. SEED PROPAGATION IN ABSHERON CONDITIONS

A.S. Zeynally

In the study, *Lonicera* L. species (*Lonicera bracteolaris* Boiss. & Buhse, *Lonicera caprifolium* L., *Lonicera chrysantha* Turcz. ex Ledeb., *Lonicera caucasica* Pall., *Lonicera fragrantissima* Lindl. & Paxton, *Lonicera prolifera* (Kirchner) Booth ex Rehder, *Lonicera iberica* Bieb., *Lonicera japonica* Thunb., *Lonicera versicaria* Kom., *Lonicera maackii* (Rupr.) Herd., *Lonicera maximowiczii* (Rupr.) Regel, *Lonicera tatarica* L., *Lonicera xylosteum* L., *Lonicera nigra*) seeds were studied in laboratory reproduction under Absheron conditions.

In the course of the research, it became known that keeping the seeds under the necessary conditions, disinfection and various stratification methods led to a sharp increase in the germination capacity of the seeds. Thus, it is appropriate to propagate the introduced nine species and apply them in greening for decorative purposes. Their decorativeness is used almost throughout the growing season. The delicate shoots of these species, flowers of different colors from white, pink, yellow, red and purple, and leaves of different sizes, all these decorative qualities attract people. They look especially decorative during flowering and fruiting.

Keywords: *stratification, greening, introduction, decorative plants, landscape architecture.*

НЕКОТОРЫЕ ВИДЫ РОДА *LONICERA* L. СЕМЯННОЕ РАЗМНОЖЕНИЕ В АПШЕРОННЫХ УСЛОВИЯХ

А.С. Зейналлы

В исследовательской работе в лабораторных условиях Апшерона изучалась репродукция семян видов *Lonicera* L. (*Lonicera bracteolaris* Boiss. & Buhse, *Lonicera caprifolium* L., *Lonicera chrysantha* Turcz. ex Ledeb., *Lonicera caucasica* Pall., *Lonicera fragrantissima* Lindl. & Paxton, *Lonicera prolifera* (Kirchner) Booth ex Rehder, *Lonicera iberica* Bieb., *Lonicera japonica* Thunb., *Lonicera versicaria* Kom., *Lonicera maackii* (Rupr.) Herd., *Lonicera maximowiczii* (Rupr.) Regel, *Lonicera tatarica* L., *Lonicera xylosteum* L., *Lonicera nigra*),

собранных из природной флоры и впервые привезенных из ботанических садов России, Украины и Латвии на основе обмена.

В ходе исследований стало известно, что содержание семян в необходимых условиях, обеззараживание и различные методы стратификации привели к резкому увеличению всхожести семян. Таким образом, интродуцированные девять видов целесообразно размножать и применять в озеленении в декоративных целях. Их декоративность используется практически на протяжении всего вегетационного периода. Нежные побеги этих видов, цветки разной окраски от белой, розовой, желтой, красной до пурпурной, листья разных размеров, все эти декоративные качества привлекают людей. Особенно декоративно они выглядят во время цветения и плодоношения.

Ключевые слова: *стратификация, озеленение, Ландшафтная архитектура, интродукция, декоративные растения.*